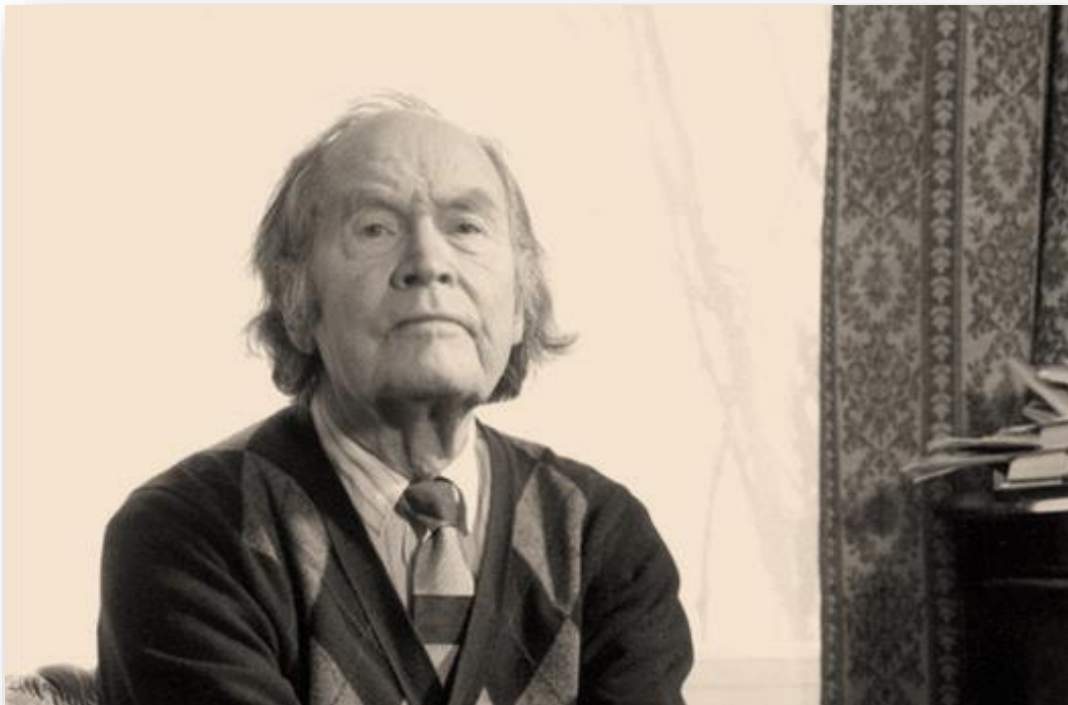

JULIUI JUZELIŪNUI - 100

Šių metų vasario mėnesį minimos kompozitoriaus, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos nario Juliaus Juzeliūno 100-osios gimimo metinės.

Siekiant įvertinti ypatingą kompozitoriaus indėlį į Lietuvos kultūrą ir valstybingumą, Seimas 2016 metus paskelbė Juliaus Juzeliūno metais.

Augęs sunkiai dirbusių tėvų šeimoje, būsimasis kompozitorius vien tik dėl savo geležinės valios, darbštumo ir atkaklumo pasiekė muzikos meno aukštumas. Studijavęs muzikos mokslus Šiaulių muzikos mokykloje, Kauno konservatorijoje ir Leningrado konservatorijos aspirantūroje, jis vėliau ilgus metus dėstė Lietuvos konservatorijoje (dabar - LMTA), buvo jos profesorius, ėjo atsakingas pareigas Lietuvos kompozitorių sąjungoje. Lietuvos atgimimo metais J. Juzeliūnas tapo vienu iš Sąjūdžio lyderių, jo Seimo tarybos nariu, vadovavo Komisijai stalinizmo nusikaltimams tirti.

J. Juzeliūnas (1916-2001) niekada neapsiribojo savo pagrindine, milžiniškomis pastangomis įgyta, kompozitoriaus profesija. Anot jo kūrybos tyrinėtojo prof. A. J. Ambrazo, jis *„vienodai užsidegęs dirbo visus darbus, kuriuos jautė tuo metu esant reikalingus: kūrė muziką, ugdė kompozitorius, rašė mokslinius ir publicistinius tekstus, rengė įstatymų projektus - apskritai rūpinosi aktualiais Lietuvos kultūros ir valstybės klausimais. J. Juzeliūno kūryba ir veikla paliko neišdildomus pėdsakus visoje Lietuvos XX a. antrosios pusės istorijoje.“*

J. Juzeliūnas, kaip ir jo mėgstami kompozitoriai Bártokas, Hindemithas ar Messiaenas, sukūrė ir plėtojo savo kompozicinę sistemą. Intensyvi veikla bei politinio klimato kaita 7-ojo deš. pradžioje lėmė kompozitoriaus atsitraukimą nuo nacionalinio romantizmo ir priartėjimą prie modernios kūrybos principų. Kaip tikras struktūralistas J. Juzeliūnas nėrė į lietuvišką folklorą, tyrinėdamas būdingas intonacines lašteles, atraminius tonus, atskleisdamas jų sudėtingą pasikartojimų ir ryšių sistemą. Šiuo pagrindu kompozitorius sukūrė savą modalinio pobūdžio harmoninę sistemą, kurią apibendrina veikale *„Akordo sandaros klausimu“*, tapusiam habilitacinio darbo pagrindu.

Kompozitorius sukūrė dvi operas ("Sukilėliai", "Žaidimas"), baletą "Ant marių kranto", 6 simfonijas, 4 styginių kvartetus, sonatą balsui ir vargonams "Melika", simfoninę poemą „Pelenų lopšinė“, simfoninę siuitą "Afrikietiški eskizai" (1961), vokalinės muzikos - dainų, muzikos kino filmams, religinės muzikos kūrinių.

J. Juzeliūnui 1954 metais suteiktas nusipelnusio meno veikėjo, 1966 metais - liaudies artisto garbės vardai, 1996 metais - Gedimino IV laipsnio ordinu. Jis buvo pirmasis Lietuvos kompozitorius, kuriam 1991 m. įteikta Lietuvos Nacionalinė kultūros ir meno premija.

J. Juzeliūnas buvo vienas įtakingiausių kompozicijos dėstytojų, išugdęs ne vieną kompozitorių kartą. Jo kompozicijos klasę baigė net 47 absolventai! Kaip *ekspertai.eu* sakė kompozitorius Š. Nakas, „*J. Juzeliūnas - vienas šviesiausių ir stipriausių žmonių, kokius pažinojau ir iš kurio labai daug perėmiau.*“

Julius Juzeliūnas - paskutinis, beje, ir mylimiausias, J. Gruodžio mokinys. Dabar kone trečdalis mūsų kompozitorių - jo mokiniai ir jo mokinių mokiniai.

J. Juzeliūnas ir
J. Gruodis, 1947m.

J. Juzeliūnas su
savo mokiniais,
1986m.

Iš kairės sėdi: Jūratė Baltramiejūnaitė, Nomedą Valančiūtė,
Julius Juzeliūnas, Onutė Narbutaitė.

Stovi: Mindaugas Urbaitis, Algirdas Klova,
Ričardas Kabelis, Putinas Fledžinskas.

J. Juzeliūno mokinys kompozitorius prof. T. Makačinas prisimena:

"... Lietuviškumas jo paskaitose visada buvo stipriai akcentuojama, jis tiesiai šviesiai sakė, kad *„be savo kultūrinio savitumo mes niekam neįdomūs“*. Nors niekada nevertė naudoti citatų... Jo supratimu, tautinę savimoneg turi atspindėti kūrinio struktūra, jo intonacijos, jų variavimo būdai ir panašiai. O ir jis pats skyrė labai daug dėmesio modalios derminės sistemos studijoms ir siejo jas su tautiškumu. O tai, ką mes dabar dainuojame mažore arba minore, iš esmės yra svetima tautinei kultūrai, nes jos esmė yra derminė, modali. Tad jis ir vertė ieškoti tų giluminių dalykų. Daug kas iš to pasimokė, ypač - Bronius Kutavičius."

"... Juzeliūnas nebuvo iš tų labai lengvai prieinamų žmonių. Tai ne Balsys, kurio studentai iš esmės gyveno kaip šeima... Juzeliūnas pats sau kūrė tokį ganėtinai uždara ir savitą meninį pasaulį, tai ir pats nebuvo labai atviras žmogus. /.../ Jis buvo dalykiškas, jis tiesiog puikiai dirbo savo

darbą. Be to, jis ne tik dėstė, ne tik buvo kompozitorius – jis apskritai visada labai rūpinosi visu kultūriniu gyvenimu, buvo itin aktyvus.”

“... Prisimenant jo pamokas, vienas dalykas man iš tikrųjų įsiminė. Juzeliūnas kartais leisdavo pasiklausyti kitų savo studentų kūrybos, pabūti pamokoje. Itin vertinga buvo paklausyti jo pamokų, kai dirbdavo su Romualdu Twardowskiu, kuris vėliau Lenkijoje padarė didelę, tarptautinę, gražią karjerą. Tai buvo itin įsimintinos akimirkos, iš kurių turėjau daug naudos.”

“... Jam, kaip pedagogui, svarbiausias uždavinys buvo muzikinės erdvės įvaldymas, muzikos kūrinio dramaturgijos problematika. Ir šita linkme jis labai atidžiai koregavo mūsų darbus: koregavo labai subtilius dalykus, kaip pavyzdžiui, harmoninės įtampos laipsnį, – bet niekada nenurodydamas pirštu, kad štai čia reikia taip daryti... Ir tokiu būdu pats suvokdavai savo komponuojamo kūrinio dramaturginius trūkumus, ir rasdavai tinkamą sprendimą. Tą atradimo džiaugsmą kompozitorius palikdavo studentui, nors iš tikrųjų už to studento nugaros kontrolė būdavo pakankamai gili...”

“... Jis ugdė fantaziją, piešė perspektyvą, žadino vaizduotę, o ypač – muzikinės dramaturgijos sprendimus. Mokė, kaip, pavyzdžiui, įtikinamai įvaldyti muzikinę erdvę, jeigu ji viršija penkiolika minučių. Septynias minutes suvaldyti jau yra problema – tai ką jau kalbėti apie platesnę erdvę?..”

“... Kodėl tiek daug buvo norinčiųjų studijuoti pas profesorių? Pirmiausia todėl, kad Juzeliūnas vertino kiekvieno individualumą, jis puoselėdavo tai, ką studentas turėdavo geriausio, jis matydavo, į kurią pusę linksta studento talentas. Beja, jis pats niekada nesėsdavo prie instrumento, neskambindavo studentų darbų. Perklauses kūrybinį pasiūlymą, niekada netaisė nė vienos natos, bet labai dažnai savo mimika, dainavimu, judesiais stengdavosi pavaizduoti, tiksliau, parodyti galimą to kūrinio perspektyvą.

Kultūros ministerija parengė J. Juzeliūno gimimo 100-ųjų metinių minėjimo programą, kuria bus siekiama šalies visuomenei atskleisti įvairiapusę J. Juzeliūno asmenybę ir jo prasmingą kūrybinę, mokslinę ir visuomeninę veiklą. Todėl siūloma surengti konferencijas, parodą, J. Juzeliūno simfoninės, kamerinės, chorinės ir vargonų muzikos koncertus, organizuoti kompozitoriui skirtų knygų ir kompaktinių plokštelių leidybą, išleisti pašto ženklą, kompozitoriaus asmenybę ir jo veiklą pristatyti žiniasklaidoje bei sukurti specialią internetinę svetainę.

Vienas svarbesnių projektų bus operos „Žaidimas“ pastatymas.

Operos "Žaidimas"
kompaktinės plokštelės
viršelis

J. Juzeliūno gimimo šimtmečiui paminėti renginiai nusidrieks per visą Lietuvą. Koncertų salėse (Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje, Kauno valstybinėje filharmonijoje, Kongresų rūmuose, LMTA Didžiojoje salėje ir kitur) naujomis spalvomis ir interpretacijomis sužibės

J. Juzeliūno kūriniai. Į jubiliejinių renginių organizavimą įsitrauks ir valstybiniai muzikos kolektyvai (Lietuvos nacionalinis simfoninis, Valstybinis simfoninis orkestrai ir kt.), įvairūs ansambliai, individualiomis kūrybinėmis iniciatyvomis prisidės ir kiti menininkai. Bus surengti net keli koncertų ciklai - „Juliaus Juzeliūno kalbėjimas“ ir „Šimtas minučių su mokytoju“. Į pastarąjį projektą įsijungs buvę J. Juzeliūno mokiniai - dabar žymūs Lietuvos kompozitoriai. Jie įsitrauks į edukacines muzikines popietes, kurios kelias per Lietuvos mokyklas, konservatorijas ir kitas švietimo įstaigas. Parodų lankytojus Nacionalinė dailės galerija (NDG) pakvies į kompozitoriaus Š. Nako surengtą interaktyvią audiovizualinę parodą-instaliaciją „Juliaus Juzeliūno kabinetas: modernėjantis lietuviškumas“.

J. Juzeliūno gimimo šimtmečiui skirta reikšminga muzikologo prof. A. Ambrazo knyga „Julius Juzeliūnas. Gyvenimo ir veiklos panorama. Kūrybos išvalgos“. Daugiau kaip 700 puslapių monografija bus pristatyta Lietuvos kultūrinei visuomenei LMTA ir Vilniaus knygų mugėje. Per jubiliejinius metus planuojama išleisti dar nepublikuotų kompozitoriaus kūrinių natų, parengti įrašų leidinių.

J. Juzeliūno vardas po pasaulį dar plačiau pasklis kompozitoriaus gimimo dieną - 2016 m. vasario 20-ąją, kai į apyvartą išeis J. Juzeliūno šimtmečiui skirtas pašto ženklas, vokas ir spaudas, o Vilniaus centriniame pašte vyks šių vokų antspaudavimas.

Netrukus pradės veikti ir jubiliejinė interneto svetainė www.juzeliunas.com, kurioje bus pateikta daug medžiagos apie kompozitoriaus gyvenimą, veiklą ir kūrybą.

Jubiliejiniai metai visus kviečia naujai išgirsti Juliaus Juzeliūno garsų pasaulį, įsiklausyti į jį ir įvertinti.

Artimiausi J. Juzeliūno jubiliejinių metų renginiai numatyti kompozitoriaus gimtadienio išvakarėse - **2016 m. vasario 19 d.** Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje (LMTA):

15 val. LMTA Muzikos inovacijų studijų centre bus inauguruota Juliaus Juzeliūno Erdvinio garso sfera.

16 val. LMTA Balkono teatre bus pristatyta A. J. Ambrazo monografija „Julius Juzeliūnas: gyvenimo ir veiklos panorama. Kūrybos įžvalgos“.

18 val. LMTA Didžiojoje salėse nuskambės J. Juzeliūno muzika, atliekama Vilniaus šv. Kristoforo kamerinio orkestro (meno vadovas Donatas Katkus).

Parengta pagal
*Lietuvos kompozitorių sąjungos,
MIC, savaitraščio "7 meno dienos",
L rytas.lt, ekspertai.eu,
delfi.lt publikacijas*

**Parengė mokytoja metodininkė
Jolanta Vaišvilienė**

2016 m. sausio mėn.

